

Յ Է Լ Է Ք

Մ Ո Ւ Ս Ս Վ Վ Է Ր

ՐԻՍԱԼԷՅԻ ԻԼՄԻՅԷ, ԷՏԷՊԻՅԷ, ՍԱՆԱԻՅԷ, ԹԻԻՃԱՐԻՅԷ, ՇԻՔԵԱԵԷ ՎԷ
ՄԷՊԱՀԻՍԻ ՄԻՒՖԻՏԷՅԻ ՍԱԻՐԷ

ԻՆՍԱՆԼԱՐԸՆ ՃԻՆՍ ՎԷ ՄԻՋԱՃԼԱՐԸ

Պէտանա հաճաթմէսս էթմէեհէյի իւզրէ, ումում ինսան գըսմը Ագամ վէ Եւանըն զիւրաէթինտէն օլուպ, էշքեալը մախսուսէլէրի տախի պիր թարզ, վէ սիեագտա իքէն, տիւնեանըն չար ճանիպինէ վագը օլան հիճրէթլէ, իսքեան մահալլէրինին իզլիմ, վէ ապ ու հավալարընճա տէրքեար օլան մուխալիֆէթ, վէ տէ մաալիւմ եա տէ զայրը մաալիւմ օլան պիր չօգ սէպէպիեթ, էշքեալ ու ախլեագ ճիհէթիլլէ պիր պիրինտէն ազիմ ֆարգլար հուսուլա կէթիրմիշ տիր:

Պինաէն ալէյհ. քիւրլէյի արզուա սաքին օլան ինսանլար, էհլի ճօղրափիւլար թարաֆընտան, Կովկասեան, Մոնկոլեան, Մալայեան, Եթովպական, (Հապէշի) վէ Ամէրիկեան (ասըլ Ամէրիգալը) նամըյլա պէշ ճինսէ թագալիմ օլունմուշ տուր. քի, պուրատա վագ օլունան ըէսիմ իլէ մէղքիւր պէշ նէվի ինսանլարըն շէքիլլէրի իրաէ Էտիլաի:

Կովկասեանլարըն մէնպաի հիճրէթի, Շարգ թարաֆընտա վագը Կովկաս տաղլարը օլտուղունա, վէ ինսան գըսմընա մախսուս օլան էշքեալը հասէնէ, պու ճինստէ մէվճուտ պուլունտուղունա պագըլըր իսէ, ինսանլըղըն իլք խամուրու Կովկասեան էշքեալը օլմասընտա, վէ մախտալարընըն պու գըսմտան միւթէֆէրրիգ պուլունմասընտա շիւպհէ եէրի պըրագմանճաղը պէտիհի տիր:

Կովկասեանլարըն թէնլէրի վէ պէնիզլէրի ագ, գըրմըզը, պուղտայի, վէ պագէնտէ էսմէր օլուպ, պաշլարը պէյլա, փէք աղլարընըն կէօղլէրի մաի վէ չագըր իսէ տէ, էքսէրիսինին սիեահ վէ ալեա, պուրունլարը տուտագլարը ինճէ, աղըզլարը ուֆագ, պոյլարը ուղուն վէ օրթա, վէ գալիլէն գըսա, վէ սաշլարը իսէ գոււմալ վէ գարա տըր, վէ պագէն սարըսը տա վար տըր:

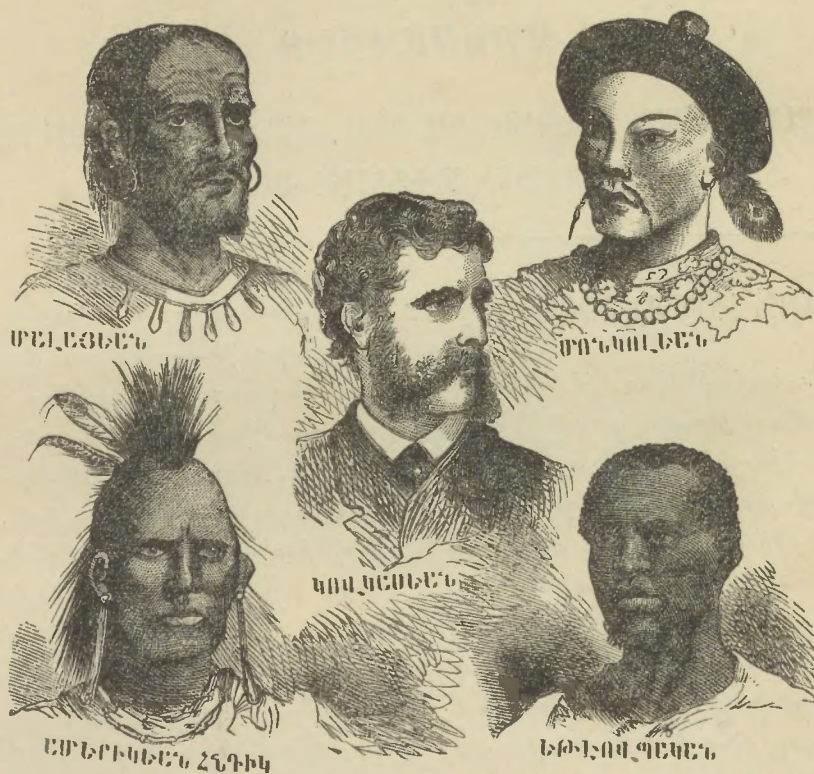
Ասիայը վասթատա, էվրօպատա, վէ օրալարտան հիճրէթ էթմիշ օլա:

րադ Ամերիգատա սաքին օլան ատեմ-
լէր, եանի գըթաթը մէգըիւրէտէ
պուլունան հէր ճինս փրէնքլէր, Իս-
լամլար, Հայլար, Բումլար, վէ Աճէմ-
լէր, Կովկասեան տէնիլիպ, վէ 500
միլիօն նուֆուս հիսապ օլունուրլար:

Մէգըիւր պէշ ճինս ինսանլար, մէ-
տէնի, նիմ մէտէնի, պէտէվի, վէ վահ-

ճինս օլուպ, իմ մարիֆէթ վէ սա-
նաթտա զիեատէսիյլէ իլէրի կէթմիշ
օլանլարը, միւնէվլէր վէ իլիմէրվէր
մէտէնի թէսիլիէ գըլընըրլար:

Ինսանլարըն էշքեալը մախսուսէլէ-
րի, մէսլէք վէ միզաճլարընըն էնվա-
լինի իմա էտէր պիւր տէլիլի խարիճիլէրի
օլտուղունա, վէ պէր միւնվալը մու-

ԻՆՍԱՆ ՃԻՆՍԼԷՐԻ

շի օլարադ քէզա տէօրթ ճինսէ միւն-
գաւըմ օլուպ, վէ Կովկասեանլար մէ-
տէնի, վէ պէտէվի օլարադ իրի գըւմ
տըր:

Մէտէնիլէրի, շէհրի վէ ուլում ու
ֆիւնուն վէ մարիֆէթ էհլի օլանլարը,
վէ պէտէվիլէրի իսէ, Աշաիր վէ գա-
պաիլ կիպի խայմէնիլին պուլունան-
լարը տըրլար:

Վէ քէզալիք մէտէնիլէր եինէ իրի

հարրէր Կովկասեան ճինսի, տիկէրլէ-
րինին մանէյի ասլիսի պուլունտուղու-
նա պինսէն, օ պիր ճինսլէրին ահվա-
լը, պու գըւմ հազգընտա իթա օ-
լունաճադ մալիւմաթտան իսթինպաթ
օլունմադ իւզրէ, Կովկասեանլարա
մաաթուֆէն միզաճլարա տաիր պու-
րատա պիւր գաշ սէօղ սէօյլէհէլիմ,

Հիպոկրատէս նոմֆէյլէսօֆուն զէ-
հապընճա, ինսան գըւմը միզաճ ճի-

հէթիլէ տախի տէօրտէ, վէ ախիրէն պաղի հիքմէթի թապիյէ մուալլիմէրինին հիսապընճա իսէ պէշէ թագ-սիմ օլունմուշ տուր, եանի ճեմալի, սաքրալի, պաշղամի, գարա սէյ-սալի, վէ աւապի:

Ումում ինսանլարըն խամուրու, պու մաեէլէր իլէ եուզրուլմուշ օլտուղուն-

վէ գանլարը սըճագ օլարագ, ալեա-մէթի տէմ լէհէլէրինտէն տախի մի-շահատէ օլունուր:

Տէմալի օլան առէմէր, ալէլումում վիճուտճա պիշիմի, պէրրահ վէ սի-եահ կէօզլի, գումրալ սաշլը, վէ ալ եանագլը օլմագլա ինսան ճինսինին էն կիւղէլէրի սաերլըրլար:

ԽԱՅՄԵՆԻՇԻՆ ԿԵՕԶԷԲԷ ՊԵՅԼԷՐԻ

տան, թէհսիրլէրինտէն հիշ պիր ֆէր-տին խալի օլա պիրլէք իհթիմալի եօգ տուր:

Գան տամարլարը իլէ գանլարընըն գուլվէթի զիեատտէ օլանլարա ճեմա-վի տէնիլըր, պու սընրֆտա պուլու-նան առէմէրին նապղլարընըն վուր-մասը շիատէթլիճէ օլուր իսէ տէ, եի-նէ նըզամընտա պուլունուր, վէ թէն-լէրի վարըլագ, վէ եիւղլէրի կիւլէճ,

Ախլեագ ճիհէթլէրի տախի, էշքեա-լը մախսուսէլէրինէ միւթապագաթ էտէրէք, ինսանիեթբէրվէրլէք, վէ միզաճկիրլէք խաաաիսի, քէնսիլլէրին-ճէ պիր մէպլէրի խուսուսի տիր:

Անճագ չուրասը ճայը թէհսիւֆ տիւր քի, պու ճինա առէմէր, չօգ տէֆա հիսապ, վէ թէֆէքքիւրէ մէյ-տան վէրմէեէրէք հէման թապիաթըն թահրիք վէ իղֆալընա մաիլ պուլուն-

տուգլարընտան, չափուգ հիտտեթլէ-
նիսլ, վէ խաթանա տիւշէր տիւշմէզ
տէ նէտամէթ կէթիւրլէր, պինսէն
ալէյհ ինճէ մէսէլէրէ, վէ տէրին
թէֆէքքիւրլէրէ կէլիշէմէզլէր:

Պու միզաճա ալուլունան ատէմ-
լէրտէն զիքր օլունան հալի եօլույլա
իտարէ էտէ պիլէնլէր, պէշէրիւնէթ
իշինտէ սէշմէ քիմնէլէր տիրլէր:

Սաֆրաեա տալի օլան էճզայը պէ-
տէնիյէսի, վէ խուսուսիյէ ադ ճիւրբի
գուվվէթլի օլանլարա տախի աաւրա-
վի թէսմիւնէ էտիլիւր, պու միզաճա
մալիք օլան ատէմլէր, ալէլումում
չիւրքինճէ, վէ սազըլ իւլ հարաքէ օ-
լուրլար իսէ տէ, մանէն խաաաիսի մէմ-
տուհէ իլէ մութթասըֆ աըրլար, եա-
նի գուվվէյի զիհինէլէրի միւտրիք վէ
միւսթազսի, աննաեըչլարը սէրի, վէ
թապէն տախի միւտէպպիւր, վէ պի-
նապէրին իտարէյի ումուրա միւզ-
թէտիւր, վէ ալիգատիւր ատէմլէր օ-
լուրլար:

Սաֆրալիլէրին թէնլէրի վէ պէնիզ-
լէրի սարընանըզ, սաչլարը սիեահ վէ
ինճէ, վիճուտլարը զաիֆճէ, կէօլլէրի
փարլազ վէ կիւզէլճէ տիր:

Պու ատէմլէրին գուսուրու տախի
սալթանաթէրէսթլիք օլուպ, էկէր
պու հալի թաատիլ էտէ պիլիւրլէր իսէ
նատիտէ տտամլար սաեըլըրլար:

Պալըամի միզաճ, գան տամարլարը
իլէ պիւթիւն վիճուտ ազասընլին սա-
դըլ իւլ հարաքէ օլմասընտան աննա-
շըլըր. օ սէպէպտէն պալըամի օլան-
լարըն պազըչլարը աղըր, թապիաթ-
լարը սիւքիւթի, վէ թապէն էրինճէք
օլմալարը, քէնտիլէրինճէ իսթիրա-
հաթ կիպի տիր:

Պունլարըն տախի սաչլարը գոււմ-

րալ, լէհճէլէրի աօկուն վէ սէմիզ,
պաղիլէրի կէօյշէն, չօզլարը տա սգ-
պէնիզլի քիմնէլէր տիրլէր:

Գարա սէվտալիլիք չօզ տէֆա պու
միզաճ իլէ իսթիլաթ էտէր օլտուղու
իլէ պէրապէր, պազէն տէ եալընըզ
պիւր սինիւր զաափըղընըն, եախօտ
պունա միւմասիլ պիւր տիկէր հալին
ինզըմամըլա ճիւզիճէ ֆարգ կէօս-
թէրիւր իսէ տէ, մէսլէք ճիհէթի պիւր
թարզ վէ սիեազտա կիպի տիր:

Պու միզաճա թապի օլանլար ումու-
մէն սարըմթըրազ էսմէր պէնիզլի,
եըզըզ վէ աըրգ եիւլիւ, քէնտիլէրի
սինիւրի, սաչլարը սէրթ վէ պօյլարը
ուզունիմնի, վէ կէօյիւսլէրի վէ սա-
պըլարը տար ատէմլէր տիրլէր:

Պու միսիլլուլէրին էշքեալճա օլան
տունուգլուգլարընտան ֆիքիւրլէրինէ
տէ սիրաէթ էտէրէք, թէֆէքքիւրլէրի
պուլանըզ, թապիաթլարը միւվէսվիս,
հարէքէթլէրի սազըլ, վէ գանլարը
սօվուգ տուր:

Տօսթլուգլարընա կիւվէնիլիւր իսէ տէ,
տէվէ քէնլի օլտուգլարընտան պիւր
քէրլէ գըրըլըրլար իսէ, եիւրէքլէրի-
նին տօղրուլմասը փէք միւշքիլ օլուր:

Սինիւր միզաճլը տէնիլմէսինին սէ-
պէպի հիքմէթի տէ, պու միզաճա
թապի օլան ատէմլէրին հէր շէյէ գօ-
լայճա հէվվէս վէ մէրամ էտիպ տէ,
իճրասը պապինտէ թէքեասիւլ էտէր
օլմալարը տըր, պու սընըֆտա պու-
լունան ատէմլէրին թէնլէրի ինճէ, սի-
նիւրլէրի եումազ, վէ գուվվէյի միւ-
ֆէքքէրլէրի քէսկինճէ տիր. Պու
միզաճա մալիք օլանլարտան էքսէրիսի
սազսըղըլա միւպթէլա, վէ տէվամ
ու սէպաթ պիլմէզ օլտուգլարը ըանա
տըր:

կէլքի պու միզաճլարաւան եսլընըզ պիր նէվինին պիր ատէմտէ պուլուն-մասը ատէմիւլ ինթիմալ օլուպ, միւ-նասէպէթինէ կէօրէ պաղիլէրինտէ իբի, վէ քիմիսինտէ տախի իւչ տիւր-լիւսիւ մախլութէն պուլունա պիլիր, չէօյլէրի տէմավի, վէ ասապի միզաճ-լար, չօգ քէրրէ սափրավիլիք իլէ քէս-պի ինթիլաթ էտէրէք պիր ատէմտէ, միւլթէրէքէն հիւքիւմէրինի եիւրիւ-տիւրլէր իսէ տէ, տէմավի միզաճ, գալա սէվտավիլիք իլէ ալէլունում քէսպի իմթիլաճ էտէմէզ:

(Գուսուրու պաշխմա)

Գ Ա Յ Ս Ե Ր Ի Յ Ե Լ Ի Լ Է Ր

Թ Է Պ Ր Ի Ե Ե Յ Ի Զ Ի Մ Ս Է Ք Վ Է Ի Պ Ր Է Ք

Օնիֆիննի նիւսիսէնն ինվալ (սա. 179)

Գայսէրիլէրին մէտէ շանն պիր չօգ հալլէրի իլինտէ էն մէմուռ-հու, տախմա ինթիմաթա ըրտեթ, վէ հինի հաճաթտա իսթէրլէր իսէ եօգարը չըգմագ իւզրէ, սէրիլէրին աչաղըլարընտա օթուրմանա ըաղպէթ էթմէլէրի, վէ օրթա հալլիլէր պիւ-եիւքլէրին, վէ էտնալարտա էվաթ օլանլարըն կէտիլինի քէնտիլէրինէ պիր տէրս վէ իպրէթ ատտ իլլէմէլէրի տիր:

Էսպապը սալիֆէտէն տօլաեը բէյ տէր բէյ իսթանպօլա աղիմէթէ մէճ-պուր օլան Գայսէրիլէր իլինտէ, իսթէրլէր իսէ Ամիրալար գաթարընա կէչէ պիլէճէքլէր. վէ ծնարտան պէշ ծն ատըմտա իլէրի կէտէճէքլէր, փէք չօգ վար իբէն, էօյլէ նէթիճէսի միւտ-հիշ օլան չէյլէրէ գուլագ ասմանըպ, պէքեարճա խանլարա թօփլանըլար,

վէ էեամը թաաթիլլիլէլէրինի վէ կէ-ճէլէրինի պիլէ, իշ վէ ախլու իթա մուամէլէ, վէ միւզաքէրէսի իլէ կէ-չիւրիլէր, պիր պիւրլէրինէ գուվլէթ վէ ճէսարէթ վէրիլէր, վէ տախմա բիա-չա իսարիթասը կէօգէտիլէր իտի:

Ագչամ օլունճա նագալարը գաւաւ տա վէ գաւաւ կիպի գաթլարտա օլ-մանան սարրաֆլըզլարը ըէտտ էտէր-լէր, պիրտէն պիլէ զէնկին էաիճիկի-պի կէօրիւնէն իլլէրէ ըրեա տըր տէրլէր, վէ իլթիլգամճըլըզ, իսաղինէ սարրաֆլըզ, վէ մէէմուրին իսթիգ-լագճըլըզ կիպի պիւեիւք գափուլար աչտըրան, վէ իսրաֆ վէ մասրաֆը բէ-չին, վէ թիճարէթի տէֆթէր վէ քեա-զըտ իւզէրինտէ օլան մէշղուլիեթ-լէրէ ըաղպէթ էթմէլլէր, վէ իլլէրին-տէն շանէա թէք թիւք օ եօլտա թէհ-լիլէլէրէ պասան պուլունուր իտի իսէ, ըրեիւ էթմէսինի նասիհաթ է-տէրլէր, տիյնէտիլլէր. վէ էկէր տիյ-նէմէգտի իսէ, էմնիեթ վէ մուամէ-լէնի բէսէրլէր վէ ըէտտ էտէրլէր իտի:

Չունքի նաչար գալընճա պիննէֆս պաշընա կէչիլէ պիլէմէեէճէք, վէ հէր նէ տախի օլուր իսէ օլուն, ագըպէթ միհվէրի իտարէսի եէտի իգթիտար-լարընա կէչիլլէմէեէճէք խուսուսաթ վէ մասլահաթը, նագարը էմնիեթ իլէ կէօգէթմէլլէր իտի:

Խիւհասէյի քէլամ մէպաէյի միւթ-թէիլիլէրի, պալեա բէրվալըզ տէ-յիլ . . . չունքի «էօյլէ եէրլէրտէն տիւշմէք ատէմի փարա փարչա էտէր, վէ պիր տահա ոէսէյթմէզ» տէրլէր. կէօղիւ գալարըզ տէյիլ . . . զիւր օ միսիլլուլէրին պիսճնի օլամանաճա-ղընը պիլլիլէր, մատէնճիլիք քիմեա-ճըլըզ վէ գուլարպաղըզ տէյիլ,

նիչուն քի, պունլարաուն պիրինծիսինն, ալթունու պունմագ իւզրէ հվ-վէլ էմիրատ օլաննա նազըտը թօիրագ էթմէք, վէ մաազ ալլահ օ տա էլէ կէչմէզ իսէ երկլէրճէ սէնէլէր զարփընտա քիրրիք իլէ թօվլանըլան ագճէլէրի, խարման սալուրուրճասընա բիւղիկեարա վէրմէք օլտուղունտան, պու եօլտա օլան տիպի գարանըզ իշ ագըլլարընա կիրմէզ, իքինծիսինն, եանի քիմեաճըլըլըն շէյթան իսթիհզասը օլտուղունա շիւպէ էթմէզ, վէ գումարպաղըլըն իսէ, հէր ֆէնալըզ տօղուրուճու, վէ մազարրաթը ումում ֆամիլեաեա եաեըլըճը, վէ ագըպէթի տախի սէֆալէթի պինիհաեէ իչինտէ ամանսըզ տէրմանսըզ պըրագըճը պիր մէզմում հալ օլտուղունու քիմսէտէն սիւալէ լիւզիւմ կէօրմէզ օլտուղլարընտան, էմնիւէթ վէ մէշուլիւէթլէրի, քիւչիւքտէն պէօեիւէճէք, վէ տամլաեարագ պիրիքէճէք, վէ բիաչա նամուսունա սէրթէ վէրմէեէճէք իշէր, վէ ախղուլթայը թիճարէթլէր իտի:

Պու ճէմիյի իֆատէլէրիմիզի պիր աէլիլ իլէ իսպալթ էտէ պիլիբիլ, եանի պալեաաէ իզահ գըլընան մէպտէյի միւսթագիմէ սաեհսինտէ, իսթանպօլ բիաչասընը իհաթա էտէն Գայսէրիյէլիլէրէ բիշրէվ օլան մահալի էշրէֆ խանէտանընտան, վէ Մանուկեան ֆամիլեաաընտան իզզէթլու Սէնէքէրիմ էֆէնտինին թէրճէմէյի հալինի պուրատա մուսթասարէն զիքր էթմէ իլէ:

Մումաիլէյի պունտան ՅՅ սէնէ գատար ագտէմ իսթանպօլա ազիմէթ էտիպ, իսթէր իսէ նուֆուզ ճիհէթիլէէն պիւեիւք պիր մէվզի թափուլաեա պիլիլ, վէ եիւքսէք եիւքսէք սէրիլէ-

րէ գուրուլուպ օթ ուրանլարա «Պիրազ աշաղը պունուր» տէմէեէ միւզթէտիր իքէն, պու թարիգի թէճվիլ էթմէտի, վէ չարսունուն Գեապէճի խանը քէօչէսինտէ էսնաֆիլըզ հալինէ գանաաթ էթտի, հալ պունտա քի պալաբէրվաղլար, գուրու սալթանաթ իլէ գօլթուգ գապարթմագտա իքէն, մումաիլէյիտէ փարա գաղանմագտա խաի. Օնլարըն գարտաշլարը, օղուլլարը, վէ եէկէնլէրի տօյմազ խահիշլէ աթլար, արապալար եալըլար, սոտալար, վէ պալօլար իլէ օղրաշմագտա իքէն, մումաիլէյի Վալիտէ խանընտա պէքեարճա իգամէթ էթմէքտէ, վէ կէճէ կիւնտիւզ տաիլէսինի պաշընա թօվլաեըպ, տէֆիթէր վէ հիսապ իլէ սարֆը էվգաթ էթմէքտէ իտի:

Պինաէն ալէյի սնտէն սօնրա կիւն պէ կիւն իսթանպօլա թաշընտն Գայսէրիյէլիլէրէ, իքի տիւրլիւ նըշանկեահը իսթիսալ մէվճուտ պուլունտու պիրիսի պու, վէ տիկէրի հավաբէրվաղլըզ եօլու, լաքին Գայսէրիյէլիլէր, ատէմի եէրին տիպինէ կէշիրէճէք տուզաղը, Տիբէրիուքեարի սիւրէթտէ, վէ կէճէլէրի պիլէ կէօրիւր օլտուղլարընտան, վէ պէր միւնվալը մումարբէր պիւեիւքլէրինին կէաիշինի քէնտիլէրինէ իպրէթնիւմա թանըր օլտուղլարը կիպի, մէսլէրի թապիյիլէրի տախի օ ճիհէթէ մումաֆըզ պուլունտուղունտան, հալիլէ էսնաֆիլըզ թիւճճարլըզ, վէ իհթիեաթա բիաեէթքեարլըզ թարաֆընը թուլթուլար քի, նէթիճէսի պու կիւնքի կիւն իսթանպօլ բիաչասընըն Գայսէրիյէլիլէր թարաֆընտան գուշատըլմասընտա գարար գըլմըշ տըր. մաաշալլահ . . . վէ եինէ մաաշալլահ:

(Մապսի ոսի րա)

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԷՋԻՐԵԱՆԻ

(Շարունակութիւն 85-րդ տարւոյ 185)

Գ.

Թէ Ի՞նչպէս ԹՈՒԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊՐԱՇԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԶԵՆՈՒՄՈՒՆ ԵՂԱՅ

Ազգային եկեղեցական տօները սահմանող սոմարին բաւական խելամտեղէն յետոյ, 1854 ին կեղծ դրութեան, փոխադրական յարակցութեան, եւ տարբերակներու փոխանակութեան յարակցութեան վերաբերեալ հասարակութեան բերանը գրտնուող քանի մ'անոյն խնդիրներ, թուաբանութիւն սովորելոյ անգուսպ փափաք մը վառեցին յիս: Եւ որովհետեւ բնաւ տեղեկութիւն չունէի թուաբանութեան, ոչ ալ քովս դասագիրք մը կար, եւ թուաբանութիւն գիտցողներն ալ, — որոց գիտութիւնն ալ ամբողջական թուոց չորս գործողութեանն անդին չէր անցներ այն ատեն —, չը կարենալով հաւատալ, թէ ըսածնին ինձ պիտի կարենան հասկըցնել, բան մը չէիմ ըսեր: Ամսօրեայ չարչարանաց ժամանակներէ ետք, ես իմ խորհրդածութեամբ, թուանշանաց տասնեակ դրութեան եւ յաւելման ու բարձման գործողութեան վրայ, լոկ ինքնօգնութեամբ գաղափար մը ձեւացուցի, եւ յաջորդաբար, բազմաթուանշանները միաթուանշանօք բազմապատկելու կարող եղայ: Իսկ բազմաթուանշանները բազմաթուանշանօք բազմապատկելու կանոններկու բառով բացատրեցին ինձ ինչպէս նաեւ զբաժանումն, զոր խիստ դիւրաւ ըմբռնեցի:

Այնուհետեւ Հ. Սուքիաս Սոմալեանի թուաբանութեանն սկսեալ, մինչեւ Սիմէոն Միքայէլեանի ընդարձակ թուաբանութիւնը կարդացի, եւ այսօր ներուի համարձակութեանս եւ չափազանցութիւն չը համարուի, եթէ յԱստուած եւ յինքնօգնութիւն պարծելով ըսեմ, թէ այսօր պատճառաբանեալ թուաբանութիւն մը կարող էի գրել, եթէ ազգս այդ մասին պակաս մ'ունենար:

Լսելով թէ կան թուաբանութեան խնդիրք, զորս գրահաշիւը խիստ դիւրութեամբ կը լուծէ, եւ կան եւս զորս թուաբանութեամբ անհնար է լուծել, գրահաշիւի վրայ եւս գաղափար մը ունենալու եռափափաք տենչ մը վառեցաւ յիս: 1859 ին վիշննա տպուած Հ. Ղուկաս Տէրտէրեանի նշանագրովը համարողութիւնը դիպուածով ձեռքս անցաւ: Անհնարին տարժանմամբ աշխատեցայ զայն մանկանց կարդացնելու համար: Քանզի ամէն կարդացող մանկան պարտ է լաւ մը սովորեցնել գրահաշուական բացատրութեանց նշանները, համարտադրիչներն եւ ցուցիչները, որպէս զի կարող լինէր պակաս, եւեւ, հաւասար, մեծ քան զ... փոքր քան զ... ըսելով կարդալ. եւ տղան շատ յոգնեցնել չէր կարելի, ուստի ուրիշ մէկը կը գար, որուն դարձեալ սովորեցնելու էի վերոյիշեալները, եւ եթէ ժամանակ մնար, թուաբանութիւն մը կամ երկու հազիւ կարելի կը լինէր ինձ ունկն դնել եւ իմանալ. այլ աւանդ որչափ ոգեստաւու տարժանմամբ. քանզի շատ անգամ կը պատահէր, որ տղայն նշաններն աղէկ սորված չըլինելով, ես եւս իրեն կարդացածէն բան մը չէի հասկնար, որով հարկ կ'ըլլար մեզ վերն ի նախագիտելիս դառնալ. այսպէս այն դասը, զոր ինձ նման եռափափաք ըզմիւ սովորիլ ուզող մը մէկ աւուր մէջ կարող էր սովորիլ, ես զայն ամսօրեայ ժամանակի մէջ հազիւ կրնայի սովորիլ. այլ թէ որչափ տաժանմամբ, ինձ միայն է գիտելի: Բայց որչափ կը ծանրանային դժուարութիւնը մտացս վրայ, նոյնչափ եւ զայն ստանալու բաղձանքն առաւել կը բորբոքէր յիս, մինչեւ այն աստիճան, որ մը բաղձանացս բռնութենէն յափըտտուելով, «Ո՛ր էր թէ, գոչեցի, զիս գնող մը լինէր, եւ ես ինքզինքս ծախելով գինս գրահաշուի դասատուի մը տայի:»

Այսչափ դժուարութիւններէ տանջուելով հանգերձ, յօղուածոյ չափուց բազմապատկութիւնն իսկ չը կարացի ըմբռնել: Այլ ո՞վ աննուաճելի զօրութեան

ինքնօգնութեան, ո՞վ կրնար երեւակայել, թէ յԱյնթապ տարագրութեանս վերջին յուսահատական երկու ամիսներուն մէջ պիտի կարենայի միամօր զաւակիս հետ, մինչեւ ցերիորդ աստիճան հաւասարութեան ժամանեւ եւ լուծել խնդիրներ, զոր գրահաշուի համբաւաւոր դասաւարտը իսկ չկարենային լուծել:

Ե .

ԹԷ ԱՐԴԵՐ ՄՈՒՍԱՅԻՅ ՇԵՏ ԱԼ ԾԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆ
Ս Ս Ա Յ Ա Յ

Անդստին ի մատաղ տիոցս, սիրահար էի երաժշտական երգոց, եղանակաց, քերթուածոց եւ վիպաց: Քանզի իմ մանկական փոքր ինչ անդուստլ բնութիւն զուսպ պահելու համար, բաւական կը համարէին ըսել, «Այսօր երեկոյին քեզ նոր քաղցրանուագ երգ մը պիտի մովրեցնեմ, եթէ դասակիցներդ վիպասանութեամբ (հիքեաեաթ) զբաղեցնելով դասերէն չըթողուս»: Եւ իրաւունք ունէին մարդիկը, քանզի իրենց ինձ ուսուցանել ուզած եկեղեցական երգոց ամենքն ալ արդէն ի բերան ուսեալ վիշելայս եւ ինձ սովորեցնելիք ուրիշ բան մը չունենալուն համար, այլ եւս ուրիշ բան մը չէր մնար ինձ, բայց եթէ ուրիշներէ վէպեր լսելով կամ այլոց պատմելով զբօսնուէ: Եւ եթէ պէտք է հաւատք ընծայել իմ այն ժամանակի ընկերաց վերջին ատեններ ինձ տուած տեղեկութեանց, բաւական լաւ կը պատմեմ եղեր, երբ տակաւին լաւն եւ յոռին չէի խտրեր:

Բայց երբ քերականութեան շնորհիւ շարագրութեան լաւն եւ խոտելին ընտրելու ճաշակն ստացայ, ոտանաւոր շինել կ'ուզէի, եւ կ'երեւի թէ լաւը չինելու ծայրագոյն բողձանքս, եւ ընդարձակ ճառից հապարակ տեղեաց անգիտութիւնս հոգիս ամուլ անրեր երկիր մը եւ ապառաժ վէժ մը կ'ընէին, որով եւ հինգ վեց օրեր աշխատելով հանդերձ, տասն տասն եւ հինգ տող հազիւ կրնայի ոգել: Բայց երբ 1886ին Ա. Գոնց ճարտասանու-

թիւնը դաս աւանուլ սկսելով 1887 ին աւարտեցի, նոյն ճարտասանութիւնը տէրոջը դարձնելու առթիւ առ նա շնորհակալութեան ուղերձ մը գրեցի կիսածամու մէջ, որ մեծ թերթի մը երկու կողմերը լեցնելէն ի դատ, տակաւին նոյնին կրկինը կամ եռապատիկը խօսքեր կը մնային ինձ ըսել: Սա թէեւ անալի, բայց բաւական էր ինձ նշմարել տալ, թէ համոզեալ երախտագեղ սրտէն, ինքնաբերաբար կը բղխին բանք: Յայնմհետէ սկսայ կարգաւ տալ մանկանց՝ Հոմերի իլիականին եւ Ոդիսականին Հ. Թոմաճանեանի թարգմանութիւնը, զԱրկաժս Տեղեմաբայ եւ զայլս, զորս ձեռք բերի: Յայսմանէ ճշմարիտ բանաստեղծութեան անուշարոյր խանդը վառեցաւ հոգւոյս մէջ: Գիշերոյ խոր խաւարին մէջ յանդիման կը գայր ինձ մուսայն երկնաւոր, եւ իւր աշխարհաստեղծ մատամբ իմ հոգւոյն թեւեր թրթռակելով կրկին կենօք կը լնոյր զիս, երկնազդեաց տաղեր յիս ազդելով եւ նոր ու չքնաղ գաղափարներ ծնուցանելով յոգւոյս, ճիշդ այնպէս, ինչպէս որ պառաջինն անարդ անգարդ թոհ եւ բոհին լոյս ըլլայ կ'ըսէր, եւ իսկոյն խաւարն ի լոյս կը փոխուէր. օղը թոշուներ, ջուրը ձկներ ու զեւուներ, երկիրը բոյսեր ու տունկեր թող բղխին կ'ըսէր եւ ի քթթեւ ական բանքն արդիւնք կը լինէին:

(Շարունակելի)

ԼՕՆՏՕՆ

Օնիփիւնի Արսիսեհեհեհեհեհեհեհ (սահի. 192)

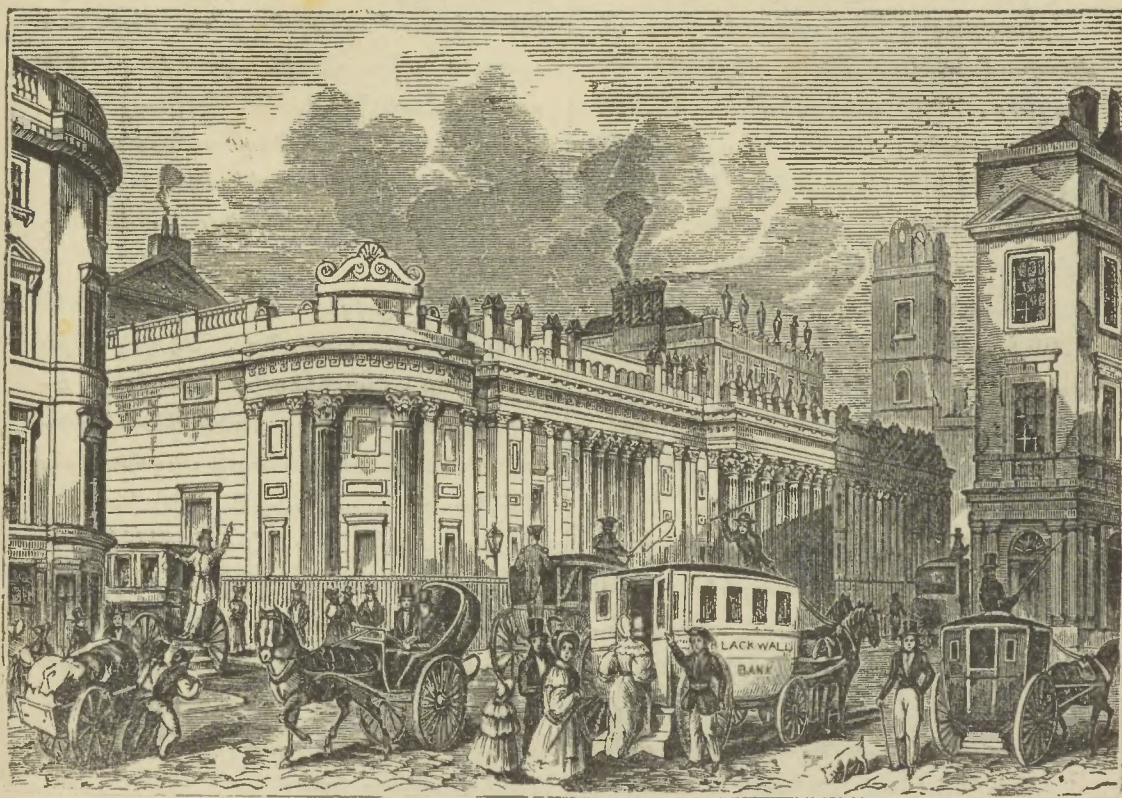
(Թամիզ) Թայմըզ ըրմաղընըն իւզէրինտէ 8 առէտ սանաթը քէօբրիւ, վէ ըրմաղըն իշինտէ պիր Թընէշ վար տըր:

Թահթէն նէհր պու կիպի քէմէրլի վէ չարսուլու եօլ եափըլըպ տա միւրիւր ու ուպուր էտիլէ պիլմէսինին, ճալիպի հայրէթ օլմամաը գապիլ տէյիլ տիր:

Գաթի նազար պիւթիւն չիմենտը-
ֆերլէրին մէրքէզի Լոնտըրա օլտու-
ղունտան միւթէատտիտ ընծաւիօն,
վէ ճնլարա մախսուս օլարագ մէշհուր
պինալար, վէ ալթը ատէթ տախի
ումումա մախսուս օլարագ զանէթ
վասի սէյրանկեահլար իլէ, պիր չօգ

միւթիւն օլտուղունու վէ 8 սու թէ-
տարիք իթմէք, վէ 7 սէ մէզարլըգ-
լարը թանղիֆ վէ թէզէին իլէմէք
իւզրէ խուսուսի ուխուվիթլէր պու-
լունտուղունու զիքը իլէ իթիֆա է-
տէրիզ:

Նէֆսի Լոնտըրատա 300 իւ միւ-

ԼՕՆՏԵՐԱՆԸՆ ՊԱՆԳԱՍԸ

գատար տա միլլէթ պաղչէլէրի, վէ
խուսուսի սէյր եէրլէրի օլտուղու մէշ-
հուս աուր:

Արթըգ ուլումուս ալիյէնէ տաիր օ-
լան չիւրքէթլէրին, ֆագըրխանէ, վէ
խաթմախանէլէրին, ֆապրիգալարըն,
վէ զիրաթ վէ սանաթա մախսուս օ-
լան եէրլէրին հիսապ վէ ատէտի սա-
հիֆէլէր աօլտուրաճաղընտան, եա-
լընըզ 800 գատար Մարդասիրական

թէճավիզ եէվմի զաղէթա, վէ անըն
3 միալի տախի հէր նէվի սանաթ զի-
րաթ ուլումուս ֆիւնունտան պահս
էտէր ըիսալէյի մէվգուլթէ նէյր օ-
լունուր, վէ պինաէն ալէյի 600 գա-
տար մաթպաա, վէ 5000 նէֆէրտէ
միւրէթթիպ օլտուղու մէսպուլթ տուր:

Պունյարտան մախտա միւթէատտիտ
վէ միւրքէլլէֆ սարայլար, հայրէթ-
պախշ պէյլէք պինալար, ասաքիրէ

մախտուս գըշլալար, հիսապսըղ չաւ-
շու, փաղար, վէ մաղաղալար օլուպ,
օնլարըն պիրէր պիրէր զիքր ու թէր-
գիմի ճիւղէր իլէ քիթապ տօլաուր-
մանա միւհթաճ օլաուղունտան, էլի-
միղէ կէչէն չէնտ սէնէլիք պիր խաթա-
թ խաթիգտէն իճմալէն զիրտէ պաշլը-
ճալարը պէնան օլունուր:

Լօնտըրասա 500 պապ մէշհուր վէ
մաարուֆ օթէլ, 8000 մէյխանէ վէ
գաղինօ, 3500 գահվէխանէ, 17,000
գունտուրաճը, 15,000 թէրզի, 3000
ճամճը, 2500 շապգաճը, 3000 սա-
աթճը, 1500 միւսթաամէլճի, 1200
էճղաճը, 2500 ֆըշըճը, 3500 չէնպէր
վէ արապա եափըճը, 2500 բէրուքէր,
1200 խամուր իշի եափըճը, 5000 գաս-
սապ, 2000 բէյնիրճի, 1500 պալըդ-
ճը, 1500 թիւթիւնճիւ, 8000 էթ-
մէքճի, 6000 պադգալ վէ մանալ,
5000 չուհաճը, 3000 սիւթճիւ, 3000
կէօղլիւքճիւ, վէ գուեուսմու տիւք-
քեանլարը, վէ 15,000 տիւրկէր, 7000
համամճը, 6000 նագգաշ, վէ օմի-
պուսլարտան շըմէնտըֆէրլէրտէն մա-
խտա օլարագ, 10,000 գատար տա
արապաճը օլտուղու մուհագգադ տըր:

Սօն սէնէլէրտէ $3\frac{1}{2}$ միլիօն նուֆու-
սա իպլաղ օլան էհալիսի իշուն, սէ-
նէվի 200,000 ինէք վէ էօքիւզ, 1,
000,000 ըէէս աավար, 250,000 գու-
ղու, 300,000 տանա, 350,000 տօ-
մուզ, $2\frac{1}{2}$ միլիօն գանթար պալըդ, վէ
խարիճտէն կէլէն հիսապսըղ տագիդ
տըշարըտա օլարագ 150,000,000 քի-
լէ պուղտայ, 30,000,000 օդգա սիւթ,
70,000 ֆըշը շարապ, 7,000,000 դըյէ
միւսքիրաթը միւսթէլիֆէ, 2,000,000
ֆըշը պիրա, վէ 60,000,000 գանթար
մատէն քէօմիւրիւ սարֆ օլունուր: Վէ

պու գատար էհալիէ սու եթիշալի-
րիլէ պիւմէսի գապիլիդ տիր կիպի
զանն օլունուր իքէն, հէր պիր շէյ
վագթ ու զէմանըյա, վէ զանիմէթ
իւղրէ մէվճուա վէ միւհէյեա պու-
լունուր:

Պուրատա վագ օլունան ըէսիմաէ,
չէհրի մէզպուրուն պիր իշլէք զօդաղը
իլէ պէրապէր, պանդաեա մախտուս
օլարագ պիր մէթին վէ միւքէլլէֆ
պինա կէօրիւնիւր:

Իշպու միւճէոսէմ պինա 1694 թա-
րիսինտէ, վէ Գ. Կուլիէլմոսուն զէմա-
նը հիւքիւմէթինտէ ինչա օլունմուշ
տուր:

Անտէն էվլէլ աոհապը սէրվէթ
քէնտի նագըտլարընը, մէմլէքէթին
գալէասը տէրունինտէ մուհաֆազա է-
տէրլէր տի իսէ տէ, 1640 թարիսին-
տէ Ա. Կարոլոս մահալլի մէզպուրտա
մահֆուզ պուլունան 200,000 ինկիլիդ
լիրասընը ախզ իլէ, հիւքիւմէթին իհ-
թիեաճընա սարֆ էյլէմիշ օլտուղուն-
տան, արթըգ օլասընտան էմիիէթի
էհալի սէլպ օլունմուշ, վէ պիր էեամ
տախի նուղուտու էհալինին գուեուսմ-
ուլար նէզտինէ թէվտի էտիլմէսի
ատէթ օլմուշ իտի:

Պու ճիհէթ տախի սիրգաթ էմի-
իէթսիլիլինտէն խալի օլմամագլա,
ագըպէթ սէնէյի մէզպուրէտէ, իթ-
թիֆագէն մէզքիւր պինա պանդաեա
խաս օլարագ ինչա, վէ պանդ ուսու-
լու իճրա օլունարագ, աոհապը սէր-
վէթ, վէ սէրմանէտարուն, վարիէթ-
լէրինին մուհաֆազասը զըմընտա
լեաղըմ կէլէն էմիիէթին իսթիհաս-
լինէ մուվաֆֆագ օլմուշլար տըր:

Մէզքիւր պանդանըն մուամէլաթը
թիւճճարիլէ վէ սարաֆիլէ պապլինտէ

պիւթիւն տիւնեանն մէրքեզի սահըլըր
օլտուզընու թէսավզըր էթմէք, ճէ-
սամէթինն, վէ ինկիլիզ միլլէթինտէ
օլան սէրվէթին, նէ տէրէճէտէ օլ-
տուզընու քէշֆի էթտիրէճէյինտէն,
իզահաթընա լիզլիւմ հօգ տուր, վէ
շու գատարընը աէնէ պիւրիզ քի,
տախիլի իտարէսի պիր ուֆադ գըլա-
լիէէթ, վէ խարիճի մուամէլէսի իսէ,
պիր պիւնիւք տէվլէթ մէսալիհինէ
միւսավի տիր տէնսէ ճաիզ տիր:

Ս Է Ա Տ Է Թ Ի Ի Ն Ս Ա Ն Ի Յ Է (¹)

Օնիֆինճի նիւսիսէսէն shıvınl (սահ. 191)

Միլլէթիմիզին շիմտիքի իմաստակ-
լարը եանընտա, Սոկրատ վէ Պղատոն
խալթ էթմիշ, Սրիստոտէլ եապանա
սէօյլէմիշ, վէ շիմտիսէ գատար կէլ-
միշ կէշմիշ քեաֆֆէյի ալիմէր, ֆէյլէ-
սօֆլար, նաթըզլար, շաիրէր Մով-
սէսլէր, Սահակլար, Մէսրովպլար, Ե-
ղիշէլէր, Եղնիկլէր վէ հաթթա պիւ-
թիւն թէրպիսէլի միլլէթիէրտէ, վէ
Ֆրըանսըզլարտա ինկիլիզլէրտէ պիլէ,
շէօհրէթ պուլմուշ մուալլիմ վէ միւ-
տէրիսլէր պիր շէյ պիլմէզլէր, վէ
պիր փարա տէյմէզլէր իմիշտէ, հիշ
պիրիսի նէ տէրաիս իշուն մաթլուպա
քեաֆի պիր քըրօկրաւ, վէ նէ տէ
մէքեաթիպին թէգատտիւմիւնիւ միւ-
ճիպ պիր նիզամ թէրթիպ էտէ պիլ-
միշլէր իմիշ...:

Միւսլան Ալլահ ... պու միսիլու
Ա.Ա.Լ. զաթլարա մալիք օլտուգտան
սօնրա, պիր տազըզա իշինտէ տէյիլ

(¹) Պու պահսըն իճապընտան տա ան-
նաշըլաճազը իւզրէ սահի. 190 սիւթ. 2
սաթըր 15-տէ օլան ուսուսմարան, նա-
խակրթարան ուսմունքունա օգունաճադ:

երլտըզլարա, իլլա հաւանը օդ կիպի
եարարադ կէօյիւն իւսթ գաթընա,
վէ Ֆէլէք իւլ էֆլաքա գատար սաղը-
լաճազըմըզտա շիւպհէ մի իսթէր ...
լաքին «մէնզիլ ուզադ քիրա էհվէն
վարտըր պունտա պիր հիքմէթ» թէֆ-
հիմինճէ էվլէթ վար տըր. վէ օ տա
պաշգա պիր շէյ օլմանըպ աուէմ ալ-
տաթմադ, վէ միլլէթին իսթիգպալի-
նի, վէ տէ սէատէթի հալինի թէէմին
իշուն, իւմիտ վէ սէրմանէ տէմէք օ-
լան չօճուզլարընը, քէնտի էֆրեարը
ֆասիտէլէրինէ, վէ մէնաֆիյի շախ-
սիյէլէրինէ գուրպան, վէ ֆէտա գըլ-
մադտան իպարէթ տիր:

Պու կէօզ պալըճըլըզըն վէ ալտա-
արճըլըզըն մազարրաթը, եալընըզ էլ-
տէ օլան չօճուզլարը եօլտան չըգար-
մադ, վէ ախլեադը պօզուգ պիրէր
խմաստակ եափմադ իլլէ պիթմէեօր,
պիր տէ կիւն պէ կիւն մէքթէպլէրճէ
էմնիէթսիզլիք հասըլ էտէրէք, չօգ-
լարընըն վէ խուսուսիյէ փարա վէր-
մէյէ գուտրէթի օլան թագըմլարընըն,
էճնէպի մէքթէպլէրինէ կէթմէլէրինէ
սէպէպիսէթ գափուլարը աշըլըեօր
քի, հաճիկը պիրիսինի սէօյլէսիպ, վէ
տատ ու ֆէրեատ էթմէլի:

Էսասի լիսան, պիր էճնէպի լիսանը
օլմադ իւզրէ թահսիլի իլմէ մէճպուր
օլունարադ անա պիլի ղայպ օլմադ
թէհլիքէսինէ տիւշիւեօր օնա մը, չօ-
ճուզլարըն գուլազլարը, քէնտի մէզ-
հէպ, վէ այնընճա օլան պիր տիւա, վէ
Հայը մեր քէլիմաթընտան պիլէ, պիւս
պիւթիւն մահրում գալըպ, մէզհէպ տէ
եաւաշ եաւաշ ուշուեօր օնա մը. էր-
մէնի մաթպաալարընտա թապ էտի-
լէն քիթապլար եէրինէ, էճնէպի քի-
թապլարը ալընըեօր օնա մը. պիլիմ

մէքթէպլէրիմիզին գանաաթ էտէճէ-
յի մըգտար ագճէլէրին պիր գաչ միս-
լի էճնէպլէր քէսէսինէ կիրիւօր օնա
մը . նէ պլէեիմ տահա նէլէր ... նէ-
լէր վէ նէլէրէ , եազմա իլէ պաշա չը-
գըլամազ : (')

Պէնճէ պու ալտատըճըլար , վէ իս-
թիպտատ վազթինին միւտհիլ իտա-
րէսինտէն եագանը գուրթարըր գուր-
թարմազ , պիզի շու շիմիքի կէմ ալ-
մազըրդ տէվրինէ չաթտըրմըլ պուլու-
նան պիր թագըմ Ալլահը Պիլլահը
թանրման ինսաֆսըզլար , տիւնեա
ախրէթ Տիտիոսուն ճէզասըյլա ճէ-
զալանմալը տըրլար . օնա քի ՏԱՐՏԱ-
ՐՈՒՄՈՒՆ էօրֆիւլի կիրաապընտա , ագ-
ճիյէրինի պիր գարար կակալամազ
իւզրէ , ճանալար չէքլինտէ օլան գա-
րա գուշար թախտի գըլընմըլ , վէ
ճիյէրի պիթտիքճէ եէնիսի հասըլ օ-
լարագ , ճէզասընըն վէ ահ ու ֆիզա-
նընըն սնու կէլմէմէսի իչուն , իլահար
թարաֆընտան հիւքմ օլունմուշ իտի :

Պու մանէվի գաթիլլէրին գալլին-
ճէ , իսթանպօլ մէքթէպլէրինտէն էք-
սէրիսինին , վէ եիւզաէ տօգսան սէ-
քիլինին չակիրտանընը քըրօկրաւ իլէ
գանաթլանմըլ կէօյէ ուչանօր կէօրիւպ
տէ ալտանմանընըլ թաշրալը Հայլար
... թիւրքճէ տէրսին թալէպէեէ նէ
լիւզիւմիւ վար ըմըլ , ինանմանընըլ
գարտաշլար ... գրաբառ տա պիր լի-
սան մը իմիշ անճագ եկեղեցի տէ-
րունինտէ օգունաճագ էսկի քիթապ-

(') Պիր չօճուգ թէրպիէսի իչուն Գայ-
մէրիլէտէ հէր նէվի տէսթիկեազ վէ իս-
թիրահաթըմըզը աեագ սլթընա ալարագ
իսթանպօլա կէլիպ , պիզիմ տէ նէլէրի
իլէ պէրապէր , իսթէր իսթէմէզ պու տէր-
տէ միւպթէլա օլտուղունմուշ տախի գա-
պիլի քէթմ ու ինքեար տէյիլ տիր :

լարտա կէօրիլմէսի քեաֆի իմիշ ,
գուլագ տամանընըլ եա միլլէթինի
մէզհէպլինի , էվլատ վէ ճինսիէթլինի ,
վէ պիզլաթ քէնտի նէֆսինի սէվէն
զաթլար ... հէվի եալան արը , վէ
ճիւմէսի քէնտի շախսի մէնֆաաթլա-
րընըն իլթիզամը իչուն գուրունմուշ
պիր քըյան տըր :

Պունլարըն թութտուղու թէրթիպ ,
թըպըր օ սաթըճըլարա պէնզէր , օն-
լար քի լիւզիւմիւնէ մէպի պիր շէյ
ալմագ իչուն միւրաճաաթ էտէն միւշ-
թէրիլէրի , քէնտիլէրինտէ արանըլան
շէյ պուլունմաաըզը հալտէ տախի
գաշըրմագ իսթէմէեէրէք , արանըլան
մալին իլէ եարամազ օլտուղունտան
վէ ֆէնալըզընտան պահսէլ , անըն
եէրինէ քէնտիլէրինտէ պուլունան
տիկէր նէվի մալին վէրիլմէսի իչուն
գանտըրմագ իդտամընտա պուլու-
նուլար . պունուն հագգընտա , եէ-
մին էտիլտէ պաշ աղըրմազ քի , հէ-
րիֆիլէրին միւրատը միւշթէրինին խայ-
ըր տէյիլ ... անճագ քէնտի ՄէնՖԱ-
ՍԹԼԱՐԸ տըր :

Պու գապիլտէն օլարագ , պու տէ-
վիրտէ թաշրալարտա եինէ թէք թիւք
թամամ գրաբառ լիսանա վազըֆ օլան
Հայլար . վէ Դասատուլար պուլունուր
օլտուղու հալտէ , իսթանպօլ մէքթէպ-
լէրինի իհաթա էտէնլէրին իլինտէ
փէք նատիր ,

Ամա էլ եէվմ պիր գանօն վէ գայի-
տէ թահթընա ալընմամըլ օլտուղու
ճիհէթլէ , պու զաթլարըն էլինտէ
էյլէնճէ օլա կիլէն , վէ պիր լաստիք
կիպի պէհէր գաֆատան էսէն հէ-
զէեան թարաֆընա չէքիպ չէքիլտի-
րիլէպլէն , քիմիսինէ միլլէթին խորե-
նացիսի պէնիմ , տիկէրինէ պէն տէ

եղիչէ իմ, վէ պաղիւնքինէ տախի, պիր սէօգիւ պաշգա պաշգա լուղէթլէր վէ քէրէլէր իլէ թէքրարլանբայ տա շէյվէրի քիթապէթի պօզման, վէ գուլագլարը օսանտըմանան Նարէ-կացի կիպի, պէնտէ միւճիտի քէլի-մէեիմ տէտիրթտիրէն աշխարհաբառ լիսանընըն իչինտէ, եիւզ պին տիւր-լիւ խայալգիլճիլիք էտէնլէրին սայը-սը, նէ գատար տէր իսէն օ գատար քէսիր տիր...:

Կէլէլիմ, թիւրքի լիսանըն պիր լի-սանըր րէսմի օլտուղունա, վէ հէր իշ-տէ, հէր մուսամէլէտէ իհթիեաճըմըզ պուլունտուղունա մանա վէրմէքլիլին պուտալալըզ իտույինի իզահա հաճաթ եօգ իքէն, պունլարըն պու պապտէ օլան քիւսթախճա ալտատըճըլըզլա-րընա, Սլլահ պիլիր թիւրքճէ գալէմ թութան իչլէրինտէ քիմնէլէրի օլմա-տըզը կիպի, էօյրէնլիմէսինին, վէ էօյ-րէտիլմէսինին, պաշգա լիսանլարտան չօգ զիեատէ զօրլուղու օլմուշ, վէ պունլար իչուն լիւզիւմսիւզլիլինիւ պէեան իլէ մէսէլէ թէսհիլաթ պուլ-մուշ տուր:

Վէ տիւնեանըն պիրինճի սընըֆ ֆէյլէսօֆլարընտան օլուպ, հիքմէթի թապիյէեէ կէրէյի կիպի վազըֆ, վէ ինսանըն թէրքիպաթը, ագլը, ֆիք-րի, վէ հէր պիր հալի քէշֆիեաթընճա իսէ, իգթիտարը ֆէվգ էլ ատէ իլէ մութթասըֆ պուլունան Պղատոն, չօ-ճուգլարը աղզը տար օլան շիշլէրէ թէշպիհ էտիպ, «Պունլարըն տօլտու-րուլմասը թէտրիճ իլէ գապիլ օլուր, վէ պիրտէն տօլտուրուլմագ միւրատ օլունուր իսէ, շիշէսին իչինէ աղ պիր շէյ կէտէ պիլիր, պիւեիւք փայը տը-շարը տէօքիւլիւր» տէմիշ օլտուղու

հալտէ, պիզիմ ալիմլէրիմիզէ մանչալ-լահ ... «Պղատոն վաղթինտէ պէլքի խօնի եօգ իմիշ տիր, պիզ չօճուգլա-րըն ֆիքրինէ խօնի գօեուպ, վէ Ով-կիանոս գարարթըսընտա օլան փիլի-սոփայուլթիւն, տրամաբանութիւն, երկրաշափութիւն, ալճէպրա մաթէ-մաթիգա լեզուագիտութիւն վէ տա-հա հիսապսըզ ունիւլարը պիրտէն տօլտուրա պիլիրիզ» տէեօրլար իսէ տէ, պէօյլէ տէ խօնինին պօրուսունա հա-վա թըգանըպ իչինէ հիչ պիր շէյ կէ-տէմէեէրէք, միլլէթէ մէզհէպէ, վէ մէմլէքէթէ եումրուճագ մագամընտա օլարագ իմաստակլար եէթիշտիրիեօր-լար... վէ մէսուտ գըլըեօրուզ տէ-տիքլէրի էպնայը վաթանըն, իխլալը սէատէթլէրինէ պին նէֆս քէնտիլէր սէպէպ օլուեօրլար. վէ չօճուգլարըն թէրպիեէսի խամուրունու իլա ախը-րըհի նէքպէթլէրինէ վէսիլէ օլաճագ քիպր ու զուրուր մանասը իլէ եու-ղուրուեօրլար. հայըֆ... պու եօլտա պիլիիտէն իսէ, պիր էսնաֆ վէ սա-նաթքեար շակիրալիլի, տահա զիեատէ էսնաֆճա պիր սէատէթի հալ թէէմին էտէ պիլիր:

Պինաէն ալէյհ վալիտէյն, խուսու-սիյլէ էսնաֆ վէ ֆագըր թագըմընտան օլանլար, պունլարըն շարլաթանլըզ-լարընա, վէ ալտատըճըլըզլարընա գափըլմանարագ չօճուգլարընըն իլմի տէրէճէսինի, իհթիեաճը նիսպէթինէ թաթպիգ էտիպ, ծնա կէօրէ մէքթէ-պէ վէրմէլի, վէ ծնա կէօրէ թէրպիեէ էթտիրմէլի տիր. եօգսա էֆէնտիլէ-րինին թէսլիմ էթտիլի հիչ պիրիսի թամամ օլմանան շէյլէրին զուրուրու, էսնաֆըզ վէ սանաթքեարըզ մէյ-լինէ հաիլ օլաճագը, վէ պու հալտէ

արանըլան շէյի տէ պուլամսեարագ, իբի տինտէն ուզագ, վէ սէֆալէթի պինիհանէ կիրսապընտա միւսթէղ-րագ պուլունաճագլարը Էմսալէրէյլէ միւսպէթ տիր:

Իմոտի իսթանպուլուն պուգատար շար-լաթանլարը, վէ պիր թագըմ պէօրը գափանլարը իշինտէ, պու պապտէ խուրուճ Էտէն պիզիմ զայիֆ սէ-սիմիզի քիմէ տուեուրապիլէճէյիզ, . . . վէ տահա սէնէլէրճէ քէնտիլէրի թէրպիլէեէ միւհթաճ օլան պազի ճիւհէլանըն, պիրէր մէքթէպ պաշընա կէշէրէք ճիզվիթ փափասլարընըն ու-դիլէրի կիպի պաշլարընա թօփլանեպ տա, գանլարընը սօրմագտա, վէ ճան-լարընը եագմագտա, վէ աթալարընը միլլէթի, վէ հագգ ու ատալէթի ալ-տաթմագտա օլտուգլարը սաւնուհ-լարընը, նէ գուվիլէթ, վէ ճէսարէթ իլէ տաղըթմանա մուվաֆֆագ օլա-ճաղըզ . . . հայըֆլար . . . եինէ հայըֆ-լար:

Պու եանկըն սաչաղը սարմըշ, վէ արթըզ Էլ գօլ եէթիշմէզ օլմուշ ի-տույինտէն, զարուրի մազարրաթընը տախի սիհիլէնմիշ կէօղլէրին աչըլըպ տա կէօրէ պիլիթ օլաճագլարը վագթա թէրքիլէ, պուրատա թաշրա մէքթէպ-լէրի վէ թալէպէլէրի իշուն նաֆի օլա պիլէճէք պազի սէօղլէր սէօյլէեէ պիլիթիմ:

(Մսպսի սօնրա)

ԳԱՅՄԵՐԻՅԷՆԻՆ ԱԹԻԳ ԳՕՃԱՊԱՇԸԼԸԳԸ

ՕՆԻՏԻՆՆԻ ԱԽԱՍԽԱՏԵՆ ՏԵՎԻՄ (սահի. 189)

Վագթիլէ Աճէմիսթան մէմալիքինին պիրիսինտէ Բէհլուտանէ նաւընտա մէրի իւլ խաթըր վէ տըրսեթիւլ պիր զաթ

օլուպ, եինէ օ մէմէքէթ սաքինլէրինտէն ֆագըր իւլ հալ ատէմին պիրիսի պուլունա ուպուտիեթ բէյտա Էթմիշ, վէ քէնտի-սինի օ տէրէճէ սէվտիրմիշ խաթի, հէր իշինի մումաիլէյհտէն տանըշըր, վէ ան-տէն նասիհաթ ալմատըգճա պիր մուա-մէլէ եափմանարագ, տախի իւզ գէման մումաիլէյհին թէրթիպ, վէ թէտպիլինէ իմթիսալէն օղրաշըր ըտը:

Բէհլուլ տանէնին թէտպիր, վէ նասի-հաթլարը, վէ ախգ ու իթա վէ թիճարէթ պապինտէ տախի վագը օլան իսթարլարը, պու ֆագըրըն օ տէրէճէ իշինէ եարատը, վէ օ գատար իսթիֆատէեէ պաշլատը քի, պիր գաչ սէնէ զարֆընտա մէմէքէ-թին կէօղլէ վուրուր գէնկինլէրինին գա-թարընա կէշտիլի իլէ պէրապէր, Էքսէրի սօնրատան կէօրմիւշլէրտէ վագը օլտու-ղու միսիլու, պուլտա տա պիր ազիմ զուրուր վէ չալըմ պաշլատը:

Վէ կէտէրէք քէնտի Էֆէնտիսինի տա-խի թանըմանապըղա եօլ ալտըղը իլէ պէրապէր, պազի քէրքէ հասպէթ թէսատ-տիլֆ պիր մահալտէ պուլունաշլարընտա ատէթա իսթիհագքեարի ճէվապլար պիլէ Էթմէյէ գալգըշտը:

Պինտէն ալէյհ կիւնիւն պիրիսինտէ պիր մահալտէ պուլունաշլարընտա, պու սօն-րատան կէօրմիւշ նանքէօր քէմալը իս-թիհա իլէ, — Բէհլուլ տիվանէ տէտի, Բէհլուլ տանէեէ. պու սէնէ նէ ալըպ սաթսամ հագգըմտա խայըրը օլուր: —

Պու ճէվապ մումաիլէյհին ճիլէրինէ օգ կիպի Էշլէիլ պիլիթին վիճուտի իլէ տիարէմէ չալար տէնու թաթիլին օլունուր խաթի իսէ տէ, պիլ աքս ապա խաղա Էթ-մէքսիզին պիր միւլաեիլիլի ֆէվգ Էլ ա-տէ իլէ — տաթ ում տէտի պու սէնէ ալըպ սաթսամազ շէյ տիլքի գույրուղու տուր. Էօյլէ մէմուլէտէրիմ քի, պէտէլինին պի-րի իւշ միսի օլաճագ տըր, իմոտի հիշ տուրմանըպ վար գուվիլթի պագուեա ալարագ, Էթթիլլէպիլտիլի գատար տիլ-քի գույրուղու թօփլամալը, վէ գըշ օր-թատընա գատար սագլամալը տըր: —

Սօնրատէն կէօրմիւշ, պու ճէվապը

Թէմամբնա սանեպ, հէման տըշարը չըգար չըգմազ տէրունի մէմէքէթտէ օլան տիւքի գույրուգլարընը Թէմամբըյլա Թօփլաթտըրտըգտան պաշգա, էթրաֆա ա-տէմ չըգարարագ, վէ անգուլթաճա իս-թիլաթ բէյտա էթտիյի Թարաֆլարա սըգը սըգըեա եագարագ, պիւթիւն վարի-եէթիինի տիւքի գույրուգլունա պաղլաւա-եա տա գանաաթ էթմէեիպ, պիր Թա-գըմտա իսթիգրագ էտէրէք մաղաղալար, վէ խանլար տօլուսու տիւքի գույրուգլու Թօփլատը:

Շաշկըն սօնրատան կէօրմիւշ, նաֆիլէ պէքլէտի քի տիւքի գույրուգլունուն պիր րաւալիլի կէլէճէք տէեու. գըշ կէլտի կէշ-տի պիր քիմանէ կէլիպ տէ պիր գույրուգլ պիլէ սիւալ էթմէտի. խանլարըն մաղա-գալարըն իճարլարը իւսթ իւսթէ Թէրա-քիւմ էյլէտի. վէ չարսուեա չըգտըգճա էթրաֆընը գուշատան փարա իսթէյիճի-լէրտէն պաշը Զիլէ փանաիրի քէսիլիրտի:

Նիհայէթ քէնտի էյի իլէ տիլի պէլատը-նա օղրատըղընա օ' սըրալարտա ագլը էրտի, վէ պաշգա հիշ պիր չարէ պուլա-մանեպ, — նէ օլուր տէտի, եիւզիւմիւ ազտըրըր եինէ Բէհլիւ տանէեէ վարըր եալվարըրմ. էլինի գօրաեաղընա սարը-լըրմ. էլպէթ պաշըմա կէթիւրտիյի չու պէլանըն չարէսինի տէ եինէ օ' պուլուր — տէեու քէնտի քէնտինէ գարար վէր-տի, վէ էօյլէ էթտի:

Տէր Հայր. Բէհլիւ տանէ պու առէ-մին հատտիւք նիեաղ, վէ իսթիրհամբնա ճէվապէն նէ տէրսէ պէեէնիրսին — գու-ղում նիջիւն պու տէրէճէ գօրլաեօրսուն տիվանէնին ագլը իլէ կէօրիւլէն իշ իշթէ պու գատար օլուր — տէմէտէն պաշգա շէյ սէօյլէմէգտի:

— Բէհլիւ տանէնին հագգը վար, տէտի Տէր Թօփլաս. Բէհլիւ տանէլիյին-տէ գազանտըրմը խէ, տիվանէլիյին-տէ տէ էլպէթ դայպ էթտիրիւր —:

Պու կիւնքի մէսէլէ տէ, Թըպգը պու իշէ պէնգէր. Մարուքէ... չօրպաճը օլտուտա շիւտի արթըգ պիլիւմ չօրպաճընըն ալըն-տան էսիեօր, պուսա պիր տիւքի գույ-

րուգճուլուղու էթտիրիպ տէ աղգընը պէլլէթմէլի տէեէրէք, Մեքիսէթ ախպար օլանճա վուգուաթը Տէր Թօփլասա պիրէր պիրէր հիքեաեէ էթտի, վէ սէօյիւ պի-թիւմէտէ — սէօյլէմէ ճանըմա տէյտի... տէտի Տէր Թօփլաս, շիւտի սիլին միւրա-տընըգ Մարուքէեի պու եիւզտէն աւանա կէթիւմէք տիր էօյլէ տէյիլ մի... իւտի խապէր վէրին պիլէյիւմ, նէ Թէտուլիւ չէ-վիրտինիւք, —

Հայտուտ Մուսթաֆա Թէթիպի տէտի Մեքիսէթ ախպար. շիւտի չօգ սիւրմէգ ալայ իլէ հուգուրունուգա տիգիլիրէր... Տէր Հայր. եափաճաղըմըգը տիւշիւ-նէլիւմ»:

Պուրաեա գատար քէմալի սիւքիւթլէ Լազըրտը տիյնէմէքտէ օլան Շղիա չօրպա-ճը, պուրատա սապր էտէմէեէրէք, վէ չու իշտէն տույտուղու քէյֆ իսէ, իշէրիսինտէ արթըգ կիլլէնէմէեէրէք, — տիւշիւնէճէք նէ գալտը տէտի. հիլպէթլի սէսինի պիր ազ տահա շիտտէթլէնտիրէրէք. իշթէ խասիւմ կէլտի գապանճաեա տիւշտիւ, պունտան սօնրա պիլիւմ եափաճաղըմըգ շէյ, քէտի բէնէսինէ տիւշիւլը ֆարէ կիպի, Մարուքէ իլէ իսթիհպաքեարի սիւ-րէթտէ օյնամագ տըր... ծօ... —:

Խըտմէտքեարլար իշէրի գօշուշտու: — չու քէյֆէ տօլտուրուն պիրէր Թանէ եուտալըմ —:

Պունլար եութմագ իւզրէ իքէն, պիր-տէ գափու չալընըպ, Հայտուտ Մուս-թաֆա վարթանը, գէնպիլի, վէ գատը-նը, քէնտի արգատաղլարըյլա պէրապէր Թէմամէն իշէրի աշըրտը:

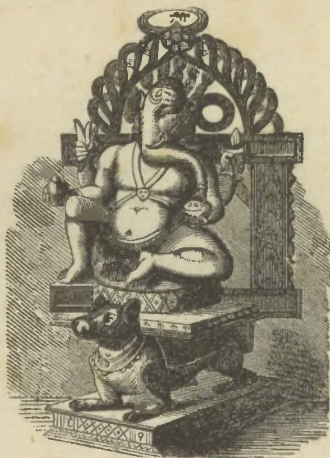
(Մապասի նօնրա)

ՀԻՆՏ ԻԼՍՆԱՐԸ

Ա.

Հինալիլէրին Թափընարգլարը իլահ-լարըն, քիմիսի ինսան, վէ քիմիսի տա-խի հայվան շէքիլլէրինտէ, վէ պաղի-լէրի իսէ, աճալ աճախպ, վէ նազարը տէհէթի ճալիպ սիւրէթտէ տիր պու-

րատա վազ օլունան րէսիմտէ, Բուշի-
էրտ եախօտ Կընքորոմ ի խամինտէ օլան,
պիր թարափտան ինսան, տիկէր թա-
րափտան հայվան շէքլինտէ, վէ պիր
ճանավար իւզէրինտէ օլտուլու տէր-
քեար պուլունան փութ, Մատրասլը
Ռաամու տէնիլէն նամ պիր զաթըն
տաիրէսինէ մախուս պիր իլահ իտի
քի, մէրգումու Մ. Ունիսլօ վէ Տ.
Սգուարի նաման Ինկիլիզլէր Խրիս-
թիանլըղա չէվիրիպ, վէ իլահընրէտտ
էթտիրէք, ավտէթլէրինտէ պէրա-
պէր կէօթիւրմիւշլէր տիր:

ԲՈՒԼԻԵՐ ԵԱՍՈՏ ԿԸՆԲՈՒԹԹԻ

Պու առէմ, պիւթիւն տաիրէսիլէ
պէրապէր մէքքիւր իլահա օ տէրէճէ
թափար ըտը քի, ագըլլարը տիւչարը
հայրէթ էթմէմէք գապիլ տէյիլ տիր:

Պէր հէր կիւն չին սապահ գալգա-
րադ պիւթիւն վիճուտիլէ եայգանըպ
թէմիլլէնմէտիքճէ իլահընրն հուզու-
րունա չըգմազ ըտը, վէ թուհաֆը
շունտա տըր քի, փութուսու տախի
քէնտի էլճիլէղիլէ պիր էյիճէ եայ-
գար, վէ հէր թարափընը խօշալույ,
վէ լահեալը եաղլար իլէ եաղլատըգ-

տան սօնրա հէր եանընը տախի թէ-
միլլ քիւլ իլէ սուվար իտի քի, պիւ-
թիւն թափանլարը, փարմաղլարը իլէ
պու սուվատան ալըպ, եիւզլէրինէ
կէօզլէրինէ, վէ պիւթիւն վիճուտլէ-
րինէ սիւրէրլէր, վէ էօնիւնտէ խօշ գօ-
գուլու շէյլէր, վէ էօտաղաճլարը կիպի
թիւթսիլէր թիւթսիւրիւրլէր իտի:

Եթրաֆընը վէ հէր եանընը կիւլլէր
վէ չիլէքլէր իլէ տօնատըպ, վէ պօյ-
նունտան պօղազընտան տիգիլմիշ կիւլ
տէմէթլէրի ասարլար, վէ ուզրունա
թէփսիլէր իլէ շէքէրլէր շէքէրլամէ-
լէր, վէ տէ շէյնէմէսի իչիւն պիր նէ-
վի Թամշը պարեսամ կիպի շէյլէր սու-
նարլար ըտը:

Մէրգում Ռաամունուն ագչամ օլ-
տուգտա փութու հուզուրունա գա-
փանարագ տուասը տախի շու բարչա
իտի:

« Օմ գունգուր Եա գաթէյեա Եուն-
մա, օմ զէվայեա Եունմա, օմ գափում
տատավարնա գափայեա Եունմա, օմ
իյում քիլլէյում գափում, գափում քիլ-
լէյում իյում սընթէյտ սափուն Թա
տէյեա Եունմա, վատունայեա Եուն-
մա, գուգայտիա Եունմա: »

Շիմտի արթըգ նէվմի իսթիրահա-
թա կիրէճէյիմ եա Սահիպ, քէնտիմի
թէմամըլլա սանա էմանէթ էտէրիմ,
աֆվ էթ պէնիմ քիւլլիւ կիւնահա-
րմը, վէ պէնի պու կէճէ հէր պիր
թէհիլէթտէն էսիրկէեթէք սալիմէն
եարընքի կիւնէ եէթիշտիր:

Մ Ի Ս Ա Լ

Տիւզ եօլտա տա ագսար թօփալ

Չուն սագաթ տըր աեաղը .

Տահա պէտթէր սիւրչէր լօտպիւն

Զիրա շիշ տիր տիմաղը :